

פנים וחוץ - מניעת חשיפה לתכנים מזיקים (פורנוגרפיה)

הרב שי יהודאי

אוכלוסיית היעד: כיתות ט'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 20 | זמן: שני שיעורים רצופים
ציוד נדרש: מחשב, מקרן, מסך ורמקולים.

רציונל

רבים מבני הנוער בימינו נחשפים לתכנים שאינם צנועים. הקלות שבה אפשר להגיע לתכנים אלו בלתי נתפסת, והצפייה בהם על פי רוב אינה מבוקרת. החשיפה לתכנים מקשה מאוד על הצעירים לשמור על טהרת המחשבה או הלב (ובמקרים לא מעטים אף הופכת את השמירה למשימה בלתי אפשרית).

מתבגרים רבים נבוכים וגם מתייסרים: התשוקה והמשיכה מפעילות עליהם כוחות עצומים, ומנגד – הם אינם יכולים להתעלם מן הידיעה הברורה של האיסורים וההגבלות.

כיצד אנו מתמודדים עם החשיפה לתכנים קשים, לא צנועים, המגיעים אל בני הנוער דרך המכשירים שבידיהם?

מטרות

- יצירת מרחב שיאפשר פתיחות ושיתוף בהתמודדות עם צפייה בפורנוגרפיה;
- הבנת הנזק הטמון בצפייה בפורנוגרפיה;
- מציאת דרכים להתמודדות עם צפייה בפורנוגרפיה.

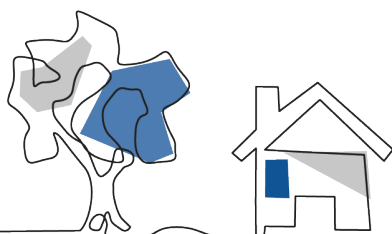
מהלך ההפעלה

שלב ראשון

נצפה בסרט: "דממה" – סרט גמר של ישיבת אמי"ת נחשון, (אפשר למצוא את הסרטון במרשתת).

שאלות לדיון בעקבות הצפייה בסרט

- מה ראינו? – שאלה שתמיד ראוי לפתוח בה – היא מכניסה אותנו לעולמם של התלמידים. אומנם אנחנו באים 'מצוידים' בתפיסות ובתובנות שכבר התגבשו אצלנו, אך בשלב זה חשוב לנו במיוחד לשמוע מה התלמידים רואים ומבינים (ולא להשמיע להם את עמדותינו).
- מה הקושי שהסרט מציג?
- עם איזו דמות אתם מזדהים בסרט?
- ציינו משפט, רגע או תמונה בסרט ש"דיברו" אליכם במיוחד.
- אילו גיבור הסרט היה פונה אליכם, מה הייתם אומרים לו?
- האם לדעתכם הוא פעל נכון כשפנה אל גורמים שונים לעזרה?
- האם ישנם גורמים נוספים שאליהם הייתם פונים אילו נקלעתם למצבו של הגיבור או למצב דומה? האם יש בסרט גורמים מסוימים שאליהם לדעתכם מוטב שלא לפנות?

הדיון בכיתה פותח צוהר אל עולמם הפנימי של התלמידים, וייתכן שיעלו בו כיווני חשיבה והבנות שיפתיעו אותנו ולא חשבנו עליהם בעצמנו. חשוב לנו לשמוע את נקודת מבטם של התלמידים, גם אם לא תמיד נהיה ערוכים מראש לכל השאלות והאמירות. ההקשבה והפתיחות סוללות את הדרך למפגשי המשך.

מומלץ להביא נתונים עדכניים על חשיפת בני נוער לתכנים פורנוגרפיים מן המרשתת.

שלב שני

נפזר בכיתה היגדים (מומלץ להדפיס כל היגד באותיות גדולות על דף נפרד. חלק מן ההיגדים אפשר להדפיס בכמה עותקים או להקרין על המסך בשיעור מקוון, כדי לאפשר בחירה שלהם ליותר מתלמיד אחד). התלמידים יבחרו היגדים ש"מדברים אליהם", שהם מסכימים לאמור בהם או אינם מסכימים ויש להם ביקורת או השגות עליהם וכדומה. חשוב להבהיר (מראש) שאם היגד מסוים נלקח ואין עותק נוסף שלו, תלמידים שמעוניינים לומר דבר בעניינו - מוזמנים בשמחה; וכן שיש אפשרות להציע היגדים נוספים שנראים חשובים.

היגדים לדוגמה (ניתן להוסיף עוד לפי הצורך):

- יש נושאים שלא צנוע לדבר עליהם!
- יש נושאים שאני רוצה לדבר עליהם ואני מתבייש/ת.
- צריך לדבר על הכול!
- יש פעמים שצריך עזרה ואין למי לפנות!
- אף על פי שיש לי קשיים בתחום שקשור לצניעות, זה נראה לי פרטי, ואין בי עניין לדון בהם עם אחרים.
- אחר:

שלב שלישי

שלב זה ייוחד להצפת רגשות סביב פורנוגרפיה.

שאלה לפתיחת הדיון

← אילו רגשות עשויים לעלות בהשפעת צפייה בפורנוגרפיה (בזמן הצפייה או אחריה)?

הרגשות שהתלמידים יצינו יכתבו על הלוח.

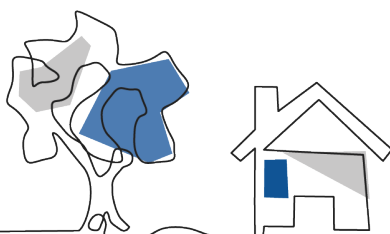
שלב רביעי

נצפה בסרטון המסביר את השפעות הצפייה בפורנוגרפיה על האדם. (אפשר למצוא סרטונים שונים במרשתת).

לאחר הצפייה נקים דיון ונתייחס למשפטים משמעותיים מן הסרטון.

נקודות נוספות שראוי לדבר עליהן

- * הפורנוגרפיה מנתקת את הקשר (הנכון, שצריך להיות) בין יחסי אישות לאינטימיות.
- * הפורנוגרפיה הופכת את האישה לאובייקט.
- * הפורנוגרפיה מעוררת דמיונות ואשליות ופוגעת במשמעות האמיתית של חיי האישות.

שלב חמישי

בשלב זה הקודמים עסקנו בהצפת הנושא ובהצעת האפשרות לשוחח עליו. שלב זה ייוחד לבירור מעשי, היינו לשאלה המתבקשת:

← מה עושים?

כיוון שההתמודדות של התלמידים שונה מן ההתמודדות שלנו, נבקש בשלב ראשון לשמוע את הצעות התלמידים. היתרון הטמון בהצעה: הפתרונות שהם יציעו יתאימו להם יותר (כי הם יהיו מבוססים על ההבנה והראייה שלהם). אחרי שהתלמידים יציעו את רעיונותיהם, נוכל להוסיף רעיונות משלנו.

שלב שישי (אופציונלי)

אפשר לשלב לימוד משותף עם התלמידים בעזרת דף המקורות שעוסק בציווי "לא תתורו" (מובא בנספח).

דף הלימוד יכול להיות כלי בפני עצמו (לאו דווקא לשימוש בסדנה זו).

הדף עוסק בשאלה: מה קודם למה – ההסתכלות או הלב החומד?

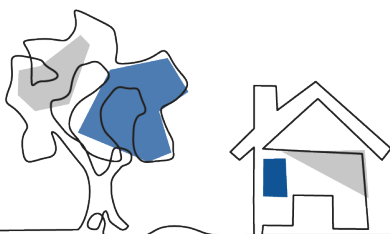
בתחילת הדף מובאים דברי רש"י המפורסמים: "העין רואה והלב חומד". ניתן להרחיב בדוגמאות רבות מעולם הפרסום והשיווק.

מדברי רש"י נעבור לעיון למקור מהמדרש שלפיו מדובר בתהליך שסדר השלבים בו הפוך: הלב חומד והעין רואה, כלומר: תחילה הלב חומד, ורק לאחר מכן – האדם מחפש בעיניו את מה שליבו חומד (זה כבר).

משני התהליכים המתוארים עולות שתי דרכי התמודדות עם היצר: (א) הימנעות מהסתכלות, כפי שכתב רש"י, מעין "סור מרע" (והלב ממילא לא יחמוד); (ב) טהרת הלב – אם הלב טהור, גם העיניים מחפשות דברים טובים, מעין "עשה טוב". לטהרת הלב ניתן להגיע מתוך עיסוק בתכנים בריאים, בערכים, בלימוד תורה, קיום מצוות וכד'. אפשר לפתוח את שתי האפשרויות ולדון בהן עם התלמידים.

סיכום

הפורנוגרפיה היא תחום שרבים מבני הנוער מתמודדים איתו וחווים קשיים בהתמודדותם. כאנשי חינוך אנחנו מבינים שהמפתח להתמודדות טמון במידע נכון ומדויק, וגם ביכולת לשוחח ולשתף במחשבות ובהבנות אישיות. לכן חשוב לפתח שיח סביב הנושא, ולהעלות בו יחד פתרונות להתמודדות עם התופעה.

נספח: דף מקורות

"ולא תתרו"

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" – מגיד שהעינים הולכות אחר הלב או הלב אחר העינים? אמרת והלא יש סומא שעושה כל תועבות שבעולם הא מה ת"ל ולא תתורו אחרי לבבכם מגיד שהעינים הולכות אחר הלב.

ספרי במדבר פסקא קטו

"אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דברים".

משנה אבות ב, ט

רמז"ל פי' שזו היא מעלת תקון המדות לפי שדעותיו של אדם נובעות מן הלב. ובזמן שלבו טוב כל מדותיו ישרות ודעותיו נכונות ונמצא שמח בחלקו. ומתחבר עם הטובים ואינו חפץ אלא בדבר שיש בו תועלת ולא הפסד. וכן כתב הרמ"ה ז"ל.

רבנו יונה שם

(לט) והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ידוד ועשיתם אתם ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם:

במדבר טו

ולא תתורו אחרי לבבכם – כמו (לעיל יג כה) מתור הארץ. הלכך והעינים הם מרגלים לגוף ומסכסים לו את העצירות, העין רואה והלכך חומד והגוף עוסק את העצירות:

רש"י שם

שלא נתור אחר מחשבת הלב וראית העינים, שנאמר (במדבר טו, לט), ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם.

ענין לאו זה שנמנענו שלא ניהד מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות, אלא אם יעלה על לבו רוח לחשוב באותן דעות הרעים יקצר מחשבתו בהם וישנה לחשוב בדרכי התורה האמתיים והטובים. וכמו כן שלא ירדוף האדם אחר מראה עיניו. ובכלל זה שלא לרדוף אחר תאוות העולם הזה כי אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף, וזה שאמרו זכרונם לברכה (ספרי כאן): ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו זנות, שנאמר (שופטים יד, ג), ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני.

ספר החינוך, מצווה שפז

כבר בארנו כמה פעמים ש'עין טובה' – ההסתפקות... ושלוש אשר כנגדן הרי הן רדיפת הממון, והיא 'עין רעה'...

פירוש הרמב"ם לאבות

